

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

קא.

עין משפט
נר מצוה

כב א מיי פ"ד מהל' שניס הלכה יא סמג עין זה טו"ש"ע ח"מ ס' קסת סעיף ב:
 כג ב ג מיי שם הל' י טו"ש"ע שם סעיף א:
 כד ד מיי פ"ו מהלכות מעשר הל' יב טור ש"ע י"ד ס' שם סעי' קכא:
 כה ה מיי פ"א מהלכות תרומות הלכה י טו"ש"ע שם סעיף ג:
 כו ו ז מיי פ"ו מהלכות מעשר הלכה יב טו"ש"ע שם סעיף ג:
 כז ח ט מיי פ"י מהל' גולה ואברהם הלכה ד סמג עין עג טו"ש"ע ח"מ ס' שם סעיף א:
 כח י מיי שם הלכה ח טו"ש"ע שם סעיף ג:
 כט כ מיי שם הלכה ט טו"ש"ע שם סעיף י:

חזן מן הכולה. שהוא מוילא במסיקתן ובענינתן: **שעקרו בגושיהן**. עם הקרקע שסביבותיהן שיכולין לחיות על ידו פטורין מן הערלה **דמתן** (ערלה פ"א מ"ג) אילן שעקרו והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב: **ולאחר שלש**. כלומר אפילו נעקרו בגושיהן לא שנו דיחלוקו אלא לאחר שלש שנים ששטפן הנהר שאילו נטען מתחלה בעל הקרקע צלל גושיהן כבר יאלו עכשיו מכלל הערלה דהשתא לא מהני ליה גושין דבעל הזיתים מידי לאחר שלש: **אזל צפוך שלש**. גושין דבעל הזיתים הוא דקשרי להו והכל שלו: **הוה קטיני**. הוה זיתים דקין ולא היה להן זל וזרענא תומייהו סילקא וירקא: **לריכא רבה**. שאם לא פרשה ר' יוחנן לא היינו אומרים אותה מסבא: **המקבל**. למתנה: **מעשר**. מתלה כל התבואה ואח"כ נותן לו לנכרי חלקו ונמצא מעשר משלו על של נכרי ומפסיד: **מקבל**. למתנה: **כחוכר דמי**. כאילו מקבלה בכך וכך כורין לשנה צין עושה וצין אינה עושה: **מזיק**. אנס: **יש קנין**. ואי נמי אין קנין מקבל לאו כחוכר דמי ואין מוטל עליו לפטור חלקו של נכרי ללא פורע חובתו הוא שברשות הנכרי גדל: **שדה אצוסיו ממש**. והנכרי גולה מהם לדידיה הוא דקנסוהו רבנן דקיס לן בגויה דאידי דחביבא ליה לא מימנע דהכי מלקבלה למתנה וטפי על שאר ארסיין את המעשר הוא ומקבל ליה: **אזל איניש דעלמא**. אי רמיט עליה לעשורי לא מקבל לה לא קנסוהו רבנן: **ולדידיה מאי טעמא קנסוהו**. מה מטא שקנסוהו: **כדי שמהא ברה צידו**. שיחזור ויקנה מתוך שיקשה עליו המעשר יטרח ויסיף הדמים ויסלק הנכרי ממנה. **ברה צרורה** ומוחזקת: **א"ר ירמיה וכו'**. ומשום הכי נקט ליה הכא דלמא להך לעליל: **ונטע**. אילנות: **ידו על הפסחוסה**. אם השבח יתר על הכולה יש לו הכולה ואם הכולה ימירה על השבח אין לו אלא שבח: **בשדה העשויה לנטע**. אילנות שיפה לאילן יומר מזרעים איתא דשמואל: **לא צעינא**. איני חפץ בנטיעתה שדה לכן הימיה לי: **גליס אדעתך דניחא לך**. ועשייתה שדה העשויה ליטע וידו על העליונה הוא כשאר שתלי העיר כמנהג המדינה: **הוא דאמר**. רב נחמן: **כי האי סגא**. דאמר לא נחלקו בית הלל בדבר כר"ש בן אלעזר:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה יש קנין ואי נמי כו'. בעין זה נדרים דף פב ע"ב ומא' א"י להפיר לפירוש הר"ש שם:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה שעקרו בגושיהן נקט כו'. כי אזל הימני' כחב דבלא גושיהן הכל דבעל הקרקע ועממ' וכו': [ב] שם ד"ה סבא. נראה כו'. כי ורמב"ם וכו' כתבו כפי רש"י:

מובן רש"י

אין קנין לנכרי בארץ ישראל. אם קנה עובד טענים קרקע בארץ. אין קנינו קניי להפקיעה מתקדושה של תמידיב גמעה, ושרכל הקנה ממנו מן הפירות כריך לעשר (גיטין ח). וידו על התחובת. לטול הכולה כשיעור שבה (תחובות ב).

שנעקרו בגושיהן. [א] נקט הכי משום תוך שלש דל"כ הוה ערלה: **ולריכא** ליה אי אנא נטעי לאחר שלש הוה אביינא כו'. והיינו קונה נטיעות קטנות צדמים מועטין ולאחר שלש היו נעשות גדולות וטוענין פירות זיתים שלך ומאחר שלש עשיתי כן אלא הנחמי זיתים שלך בקרקעי פשיטא שלא הנחמיה לדעת שתכל עמי אחר שלש אלא"כ אוכל גם אני עמך תוך שלש הואיל וכן גם אתה הנחמס לדעת כן בקרקעי: **ואם אמר ה"ה זיתי אני נופל אין שומעין לו**. אלא ישארו הזיתים שם אע"פ שלאחר ג' הכל של בעל הקרקע ובעל הקרקע יתן דמי הזיתים כמו ששים למכור לנטיעות ולא סגי צדמי עליש שרי לעשות פירות הן עומדין:

סברות מאי שדה אבותיו כו'.

וקסבר אין קנין ומקבל כחוכר [ב] נראה לר"י לפרש משום דקסבר אין קנין ראוי להחמיר במקבל כמו בחוכר ובחוכר מן הדין כריך לעשר שלא יהא פורע חובו במעשר כדאמר ר' הרי שאנס השר את גורנו אם בחובו כריך לעשר אזל מ"ק דרבי יהודה דלמנר החוכר שדה מן הנכרי מעשר ונותן לו רבי יהודה אומר אף המקבל ממניק כו' סבר יש קנין ולכן אין להחמיר במקבל אלא דוקא בחוכר החמירו מדרבנן כמו שחייבו לעשר מדרבנן את הלוקח מן הנכרי כדאמרין בהקומץ רבה (מנחות א) וכו' וכו' ד"ה קסבר) גבי ר' שמעון שזרי למ"ד יש קנין והא' (ד) דמנן דהשולח (גיטין דף מג: ושם) הארסיין והאכרין כולם פטורין מן המעשר ומשמע דאפילו חלקו של חוכר פטור איכא לאוקמי בסוריא כדמשני התם (דף מו.) אמשניות טובא ואפילו חוכר פטור שם כמו בחוזה לארץ דבלא שמעתמי כריך לאוקמי התם בסוריא כיון דפטור אפילו חלקו של ישראל ללא תיקשי היא דמנחות ומה שהולך ר' יהודה להוכיח שדה אצותיו אע"פ דמ"ק נמי איירי דוקא בארץ כדפרישי דבחוזה לארץ אפילו חוכר פטור הכי קאמר ליה ר' יהודה למ"ק כיון דבא"י קיימיין ראוי להחמיר במקבל כמו בחוכר דאין קנין דאכתי שדה אצותיו חסוב ולמאי דקאמר לעולם יש קנין ולכן אין ראוי להחמיר במקבל כמו בחוכר לפי זה לא פליג רבי יהודה אמ"ק אלא מוסיף דאף המקבל ממניק מעשר ונותן לו כמו בחוכר או לאו כחוכר דמי תלוי ביש קנין ואין קנין ועיקר ור"ם פירש צע"א דומק: **כדי שתהא ברה בידו**. פי' שמהא צרורה צידו שעל ידי שינטרך לעשר אף חלקו של נכרי והיא חביבה בעיניו ולא ינחמה ומתוך שיקשה עליו הכולה המעשר יטרח לחזר על הנכרי ללוקחה הימנו אזל ישראל אחר אם נחייבנו לעשר אף מחלק הנכרי ינחמה מלקבל דאין חביבה בעיניו ר"ם גריס שתהא

חזן מן ההוצאה: שטף נהר זיתיו: **אמר עולא** אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנעקרו בגושיהן ולאחר שלש אבל בתוך שלש הכל של בעל הזיתים דאמר ליה אי את נטעת בתוך שלש מי הוה אכלת ולימא ליה אי אנא נטעי לאחר שלש הוה אביילא ליה כוליה השתא (קאבלת פלגא בהדאי אלא כי אתא רבין אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנעקרו בגושיהן ובתוך שלש אבל לאחר שלש הכל לבעל הקרקע דאמר ליה אי אנא נטעי לאחר שלש מי לא הוה אביילא ליה כוליה ולימא ליה אי את נטעת בתוך שלש לא הוה אכלת השתא קא אכלת פלגא בהדאי משום דאמר ליה אי אנא נטעי הוה קטיני וזרענא תחותיהו סילקא וירקא תנא אמר הלה זיתי אני נוטל אין שומעין לו מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום ישוב ארץ ישראל אמר ר' ירמיה כגון דא צריכא רבה תנן התם (ר' יהודה אומר) המקבל שדה אבותיו מן הנכרי מעשר ונותן לו סבריה מאי שדה אבותיו ארץ ישראל ואמאי קרו לה שדה אבותיו שדה אברהם יצחק ויעקב וקסבר (ה) אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ומקבל כחוכר דמי מה חוכר בין עבד ובין לא עבד בעי עשורי ומיתן ליה דבי פורע חובתו דמי אף מקבל נמי כי פורע חובתו דמי מעשר ונותן לו א"ל רב כהנא לרב פפי ואמרי לה לרב זביד אלא הא דתניא רבי יהודה אומר המקבל שדה אבותיו ממציק נכרי מעשר ונותן לו מאי איריא מציק אפילו אין מציק נמי אלא לעולם (י) יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ומקבל לאו כחוכר דמי ומאי שדה אבותיו שדה אבותיו ממש ולדידיה הוא דקנסוהו רבנן דאידי דחביבא עליה טפי ואזיל מקבל לה אבל איניש דעלמא לא ולדידיה מ"ט קנסוהו רבנן אמר ר' יוחנן וכדי שתהא ברה בידו אמר רבי ירמיה כגון דא צריכא רבה (א) איתמר ה"ה יורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמוין לו וידו על התחובתה ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה אמר רב פפא (ב) ולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע והא דרב (ג) לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא דאתא לקמיה דרב א"ל זיל שום ליה א"ל לא בעינא א"ל זיל שום ליה וידו על הגדרה וקא מנטר לה א"ל גלית אדעתך דניחא לך זיל שום ליה וידו על העליונה איתמר דהיורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות ואמר לו עצוי ואבניי אני נוטל רב נחמן אמר שומעין לו רב ששת אמר אין שומעין לו מיתבי (ד) רשב"ג אומר בית שמאי אומרים אין שומעין לו לימא רב נחמן דאמר כב"ש הוא דאמר כי האי תנא דתניא שומעין לו דברי ר' שמעון בן אלעזר ר' שמעון בן גבוליא אומר בית שמאי אומרים שומעין לו וב"ה אומרים אין שומעין לו מאי הוי עלה א"ר יעקב אמר ר' יוחנן בבית

צורה צידו פירוש להכי קנסו את היורש שיעשר את חלק הנכרי כדי שיניח מלקבלה וכיון שמהא צורה ציד הנכרי שלא ירצו לקבלה הימנו ע"י כן ימכרה לישראל צדמים מועטין שלא נתן עליה כלום אלא בגזילה באתה לידו ולכן לא יהיה רגיל עוד לגזול אצל אחר לא הורכנו לקנוס ולעשר דבלאו הכי שומע לנו מלקבלו אצל יורש דחביבה ליה לא תועיל אהרה: